

17.10.2024

7-Б кл.

Всесвітня історія

вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Середньовічна Індія.

Мета уроку: визначити особливості розвитку країн Сходу; створити в учнів яскравий образ індійської культури і релігії, підвести їх до розуміння того, чому завойовники різних країн прагнули захопити Індію; розвивати вміння самостійної роботи з текстом підручника, картою, документом; продовжити формування вмінь роботи з картою, текстом підручника, історичним джерелом, сприяти розвитку образного мислення, творчого підходу учнів до виконання завдання.

Актуалізація опорних знань

Бліц-опитування

- Чому в Китаї утвердилася імперія як форма організації суспільства?
- Визначте основні причини і механізм змін династій у Китаї.
- За якої династії Китай досягнув найвищого розвитку в Середні віки?
- До яких наслідків привело монгольське завоювання Китаю?
- Назвіть досягнення середньовічної китайської культури.

Мотивація навчальної діяльності

Картографічний практикум

- Покажіть на карті та опишіть місце розташування Індії.
- Якими були природа Індії? Клімат? Заняття людей?
- Що вам відомо про культуру Індії? Якими винаходами індійців ми користуємося і сьогодні?
- Який відомий торговельний шлях проходив через Індію?

Представникам вищих каст не дозволялося навіть перебувати поряд із нижчими, тим більше брати їжу чи воду з їхніх рук. Вважалося, що вищих може «осквернити» навіть тінь «недоторканих». Тільки представники вищих каст могли читати і слухати священні тексти. Ті, хто порушував ці звичаї і традиції, зазнавав жорстоких покарань.

Робота зі схемою (запишіть у зошит)

Індійське суспільство в середні віки жило за традиціями, закладеними в попередню епоху. Попри політичні події норми життя більшості населення лишалися непорушними. Зберігався розподіл суспільства на варни і касты.

БРАХМАНИ: вища варна
(жерці)

КШАТРІІ: військова знать
(воїни, правителі)

ВАЙШ'І: вільні селяни,
скотарі, торговці

ШУДРИ: ремісники,
слуги, раби

Золота статуя Брахми

Варни в Індії

За легендою бог Брахма створив варни з частин свого тіла: із вуст — брахманів; із рук — кшатріїв; зі стегон — вайш'ів; зі ступень — шудрів.

Історичний практикум (робота в групах)

Делійський султанат

Траплялося, що одна з багатьох держав вирізнялась і прагнула підпорядкувати собі інші. Проте, вичерпавши свій потенціал у війнах проти сусідів, вона гинула і знову розпадалася. Так сталося з державою Гуптів, що постала в 320 р. завдяки діяльності раджі Чандрагупти. Але його наступники не змогли зберегти єдність держави, і наприкінці VI ст. вона припинила своє існування.

Значні зміни в житті Індії почалися з XII ст., коли її північні області було підкорено мусульманами. Вони прагнули підкорити Індію з VIII ст., але їхні дії успіху не мали. Правитель сусідньої з Індією держави Газневідів, що

постала після розпаду Багдадського халіфату, Махмуд Газневі (998—1030 рр.) здійснював систематичні грабіжницькі походи до Індії. Він 17 разів розорював її, просуваючись щоразу далі в глиб країни. Завдяки награбованим багатствам і захопленим рабам він перетворив свою столицю Газні на одне з найгарніших міст Сходу.

Після його смерті в 1206 р. намісник Кутб-уд-дін Айбек відокремився від Газні й заснував самостійну державу на Півночі Індії із центром у місті Делі. Нова держава отримала назву Делійський султанат. Від кінця XIII ст. султанат досить швидко збільшував свою територію і до початку XIV ст. захопив майже весь півострів Індостан. Найбільших розмірів султанат досяг за Мухаммеда Туглака (1325—1351 рр.), який навіть виношував плани здійснення завойовницьких походів до Персії та Китаю. Така завойовницька політика підірвала внутрішню могутність держави, яка почала розпадатися. Наприкінці XIV ст. Делійський султанат займав територію меншу, ніж на початку XIII ст. Йому вже доводилося відбивати вторгнення могутніх сусідів, що постали після розпаду султанату. Постійні війни ослабили і розорили султанат та його сусідів. Із цього скористалися монголи, які почали здійснювати систематичні рейди в Північну Індію, грабуючи міста і населення. У 1398 р. в Індію спрямував свій похід Тимур. Головною метою його походу було пограбування, а не приєднання Індії до своїх володінь. 120-тисячна армія Тимура вогнем і мечем пройшла містами Північної Індії. Хоча Тимур був мусульманином, він особливо не переймався тим, хто траплявся на його шляху,— індус чи мусульманин. Місто Делі, яке здалося на милість переможців, теж стало об'єктом пограбування і вбивств. У 1399 р. Тимур повернувся до Самарканда, куди було зігнано полонених в Індії ремісників для будівництва соборної мечеті на честь перемоги.

Після походів Тимура і міжусобної боротьби між двома десятками держав, що постали після розпаду Делійського султанату, Індія виявилася ослабленою і незахищеною перед загрозою європейського проникнення, що почалося з XVI ст., та вторгнення моголів на чолі з Бабуром (1526 р.).

Хвилинка відпочинку (руханка)

<https://youtu.be/foFUavVgKg4?si=-T7KDsWBtUHewBc4>

Релігія Індії

У Середньовічній Індії існувало декілька релігій. На основі стародавньої релігії у I тис. н. е. сформувався індуїзм. На перше місце вийшло поклоніння трьом богам: Вішну, Шиві і Брахмі. На їх честь будували храми і приносили багаті жертви. Індуси вірили у переселення душ після смерті. Вважалося, якщо людина за життя не порушувала кастових традицій,

то у наступному бутті могла відродитися у вищій касті. Якщо ж не дотримувалася належних правил, то перероджувалася у нижчій касті або у вигляді тварини, рослини, каменя. Індуси обожнювали тварин, особливо корів. Вбивати їх заборонялося. Індуси також поклонялися священній річці Ганг.

Другою релігією Індії був буддизм, що виник тут у VI ст. до н. е. Будда навчав, що все життя людини — це страждання, тому її душа повинна звільнитися від усього земного і прагнути вищого спокою. Він закликав забути про багатства, задоволення, говорити лише правду і не вбивати живих істот. Від V ст. буддизм в

Індії занепадає, але швидко поширюється у Китаї, Японії, Кореї, Монголії, країнах Південно-Східної Азії. Буддизм став ще однією світовою релігією поряд із християнством та ісламом. Із приходом завойовників-мусульман в Індію проник іслам. Найбільшого поширення він набув на півночі півострова. Крім згаданих релігій, в Індії були поширені ще сотні місцевих культів.

Протягом XIII—XV ст. в розвитку Індії були два суттєві моменти. По-перше, на півночі Індії тривав процес поєднання елементів мусульманської та індійської

цивілізацій. По-друге, у цей час досить інтенсивно розвивалося міське життя, яке було пов'язане з розбудовою резиденцій різних правителів і залученням Індії до міжнародної торгівлі за посередництвом арабських купців. Швидко зростали такі міста, як Гоа, Калікут, Камбай, Агра, Паніпат, Лахор, Мульта, Делі.

Спираючись на попередні досягнення, культура Індії продовжувала розвиватися, збагачуючи своїми здобутками світову культуру. Так, уже на початку нашої ери в Індії користувалися десятковою системою чисел, яка тепер застосовується в усьому світі. Індійські математики вміли обчислювати площі фігур та об'єми тіл, виконувати дії з дробами, відносно точно визначати число л.

Вагомими були здобутки в медицині. Індійські лікарі досконало знали внутрішню будову тіла, робили складні операції, використовуючи близько 200 хірургічних інструментів, готували ліки від усіляких хвороб. Вони славилися своїми знаннями і вміннями в усіх країнах Сходу.

До наших днів збереглося багато споруд часів Середньовіччя. Шедеврами архітектури цієї доби є буддійські храми, витесані у скелях,— Аджанта, Еллор, о. Елефант.

Робота з візуальними джерелами

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Перегляньте відео: https://youtu.be/gWXzNmPiiYs?si=4vPtj6Jv6Ng81t_N

Історичний диктант (письмово)

1. Назвіть основні цивілізації Сходу, що існували в Середні віки.
2. Що ми розуміємо під терміном «Схід»?
3. Укажіть хронологічні межі існування імперії Гуптів.
4. Який поділ існував в індійському суспільстві?
5. Які релігії були поширені на території Індії в Середні віки?
6. Хто із завойовників залишив найпомітніший слід в Індії: гуни чи араби?
7. Коли було створено Делійський султанат?
8. Скільки років проіснував Делійський султанат?
9. Назвіть причини загибелі Делійського султанату.
10. Яка мета і наслідки походу Тимура до Індії?
11. Укажіть шедеври індійської середньовічної культури.

Домашнє завдання:

- Прочитайте § 12
- Підготуйте повідомлення на тему « Культура та релігія Індії в добу Середньовіччя».

Завдання надсилайте на освітню платформу Human або ел. адресу
nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіхів у навчанні!